

ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ

Липецький Ліцей

Подільської міської ради Подільського району
Одеської області

Всеукраїнська краєзнавча експедиція учнівської
молоді
«Моя Батьківщина – Україна»

Напрямок «З попелу забуття»

«Пам'ять, відроджена з попелу : події та
герої з глибини часу»

2025 рік

Автор краєзнавчо-дослідницької роботи :

Балан Аліна Вадимівна

учениця 10 класу

Липецького Ліцею Подільської міської ради

Подільського району Одеської області

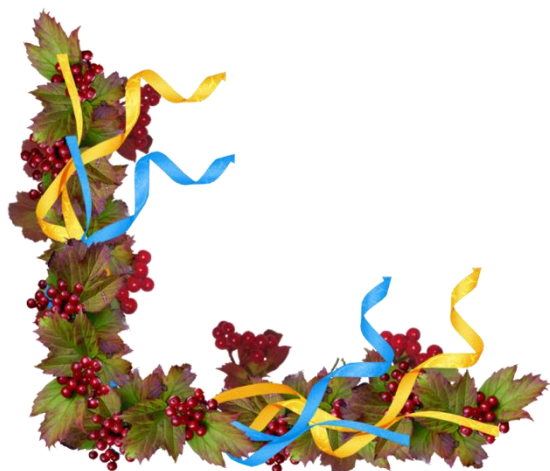
Керівник дослідницької роботи :

Мельниченко Т.Г.

Вчитель історії Липецького ліцею

Подільської міської ради

Тел. +38(067)881-08-00

ЗМІСТ РОБОТИ

I. ВСТУП.....	4
II. Основна частина:	
1. Одещина — частина боротьби за українську державність.....	6
2. Відомі діячі Одещини: забуті й незламні.....	8
3. Вони увійшли у безсмертя — мої односельці, які загинули, захищаючи незалежність України.....	10
III. Висновок.....	13
IV. Додаток (фото)	14
V. Список літератури.....	19

ВСТУП

"Історія — не мертве минуле.

Це подих предків у наших грудях."

(сучасне українське прислів'я).

Я учениця 10 класу, багато років вивчаю історію матінки – України, історію українського народу: історію боротьби за право бути вільними, говорити рідною мовою, жити на своїй землі під синьо-жовтим прапором. І вивчаючи історію України мене завжди цікавить історія рідного краю, його героїчне минуле, адже відродження забутого — це акт духовного оновлення. Особливо мене цікавить історія Одещини — краю, багатого на героїчні постаті, події та приклади самопожертви. Я беру активну участь у краєзнавчо-дослідницьких роботах з вивчення історії Одещини, адже це формує наполегливість, дослідницькі навички, відповідальність.

Тема моєї роботи з напрямку **«З попелу забуття»** обрана не випадково. Вона покликана повернути із тіні забуття тих, хто відстоював українську державність на теренах Одещини: письменників, громадських діячів, борців за свободу. І моя дослідницька робота вчить критично мислити, не приймати на віру офіційні версії, а шукати істину, вчить співчуттю, справедливості, людяності.

Саме завдяки таким постатям, забутим і незламним Україна пройшла шлях до незалежності. Сьогодні, в часи новітньої боротьби України, важливо згадувати кожного, хто став на захист нашої державності у минулому та сьогодні. І сьогодні коли Україна виборює своє право на свободу знову, ми маємо згадати тих, хто **«З попелу забуття»** повертається до нашої історії. Саме тому обрана тема напрямку **«З попелу забуття»** є не лише актуальною, а й морально важливою і сприяє розвитку почуття національної гідності, відповідальності за долю своєї країни.

Краєзнавчо-дослідна робота з напрямку «**З попелу забуття**» має глибоке пізнавальне значення, оскільки вона відкриває нові, часто маловідомі сторінки історії рідного краю — Одещини. Вивчаючи історичні події, постаті та їхню боротьбу за волю і незалежність України, ми не лише поглиблюємо знання з історії, а й формуємо цілісне уявлення про роль нашого регіону в загальнонаціональних процесах. Сьогодні, коли Україна вкотре виборює свою незалежність у боротьбі з агресором, надзвичайно важливо звернутися до власного історичного коріння, згадати імена тих, хто в різні періоди нашого минулого присвячував своє життя боротьбі за свободу, мову, культуру та державність. І моя робота допомагає зрозуміти ціну людського життя, свободи, гідності.

Мета дослідницької роботи:

- ❖ З'ясувати, які історичні події на Одещині мали вагоме значення для українського національно-визвольного руху.
- ❖ Виявити імена діячів Одещини, які боролися за українську ідею, культуру, мову, незалежність.
- ❖ Зрозуміти, чому ці постаті були забуті або замовчані протягом тривалого часу.
- ❖ Проаналізувати вплив цих подій та діячів на сучасну національну свідомість та ідентичність українців.
- ❖ Сприяти формуванню патріотичного світогляду через осмислення героїчного минулого рідного краю.

В своїй роботі я хочу розповісти про деякі героїчні й водночас трагічні сторінки історії нашого рідного краю — Одещини та, зокрема, мого рідного села Липецьке, Подільського району, які є яскравим свідченням того, що прагнення до волі та незалежності завжди жили в серці українського народу.

План

1. Одещина — частина боротьби за українську державність
2. Відомі діячі Одещини: забуті й незламні
3. "Вони увійшли у безсмертя — мої односельці, які загинули, захищаючи незалежність України"

I. Одещина — частина боротьби за українську державність

*Через вітри, крізь морози і втрати,
Йшли герої — від серця, до краю.
Їхні імена — мов зорі крилаті,
Що в безсмерті дороги тримають.*

Одещина — багатонаціональний, південний регіон України, який із давніх часів був важливим економічним і стратегічним центром. Але поряд із розвитком торгівлі, культури й науки, край завжди залишався активним учасником національно-визвольних рухів.

Ще у XVIII-XIX століттях тут формувалася українська національна свідомість. Під впливом ідей Кирило-Мефодіївського братства в Одесі з'являлися нелегальні гуртки, які виступали за скасування кріпацтва, права українського народу на самовизначення й розвиток культури.

На початку XX ст. в Одесі діяли місцеві організації Центральної Ради, формувалися частини українського війська. У березні 1917 року тут було створено Українську раду Одеси, яка вимагала автономії України. Одеса на той момент була центром боротьби кількох сил — і українські патріоти також заявляли про свої права. Після встановлення радянської влади, багато мешканців Одещини брали участь у повстаннях проти більшовиків. Репресії були жорстокими, а долі багатьох — знищені або викреслені з історії. Саме цих людей ми маємо згадувати сьогодні.

30-ті роки – Голодомор. Трагедія Голодомору 1932–1933 років на території Одещини. За радянських часів навіть згадка про голод вважалася «антирадянською пропагандою». Між тим, на Одещині, з її родючими землями, сотні тисяч селян померли від штучно організованого голоду. Ця трагедія мала довготривалі наслідки: розрив у передаванні культурної пам'яті, страх перед владою, підміна ідентичності. Лише після 1991 року почалося відновлення правди, а з 2000-х — встановлення пам'ятників, проведення жалобних заходів, усвідомлення масштабу втрати.

90-ті роки. Після проголошення незалежності України у 1991 році Одещина стала активним учасником розбудови державності. Особливо важливою є роль нашого краю під час Революції Гідності 2013–2014 років та у російсько-українській війні.

Тисячі одеситів стали на захист Батьківщини. Військові, волонтери, активісти — всі вони довели: Одещина — це Україна. У пам'яті мешканців міста та області назавжди залишаться імена героїв, які віддали своє життя за свободу та незалежність нашої держави.

Зокрема, варто згадати події 2 травня 2014 року в Одесі, коли зіткнення між проросійськими й проукраїнськими силами завершилися людськими жертвами, але водночас стали символом того, що Одеса не здалася. Саме тоді було чітко засвідчено: більшість одеситів обирають українську державу. Сьогодні Одещина продовжує свою боротьбу за незалежність України вже в умовах сучасної російської агресії. С перших днів повномасштабного вторгнення тисячі мешканців області стали до лав ЗСУ, волонтерських центрів. Місто Одеса перетворилося на символ мужності, єднання, непохитності. Минуле і сьогодення нашого краю тісно переплітаються. Як колись так і тепер Одещина залишається прикладом багатонаціональної спільноти, об'єднаної любов'ю до України. Одещина – багатонаціональна, але мета єдина – бажання миру і свободи. Боротьба Одещини за українську незалежність – це не лише сторінки в підручнику. Це жива історія що триває і сьогодні. І поки над морем майорить жовто-блакитний прапор, Одещина завжди буде серцем незалежної України.

II. Відомі діячі Одещини: забуті й незламні

В своїй роботі я і хочу розповісти про тих незламних і забутих постатей – які своїм життям і діяльністю в ті далекі роки боролися за нашу незалежність.

*«Головне горе,
— що ми привикли ждати, що нам дадуть мир.
Ні! Ніхто не дасть нам миру, а тільки ми самі!»*

(С. Шелухін)

➤ **Сергій Шелухін** – юрист, історик, дипломат. Один із перших, хто досліджував історичне право України на незалежність. Працював у Одесі, де писав праці про державність Київської Русі та УНР. У 1917 році став членом Центральної Ради. *Додаток – фото 1*

➤ **«Донька української Одеси»** –

Ніна Строката-Караванська українська дисидентка, радянська мікробіологиня та імунологиня. Учасниця дисидентського руху в СРСР, співзасновниця Української Гельсінської групи й одна з провідних правозахисниць Одеси в радянський період. *Додаток – фото 2*

➤ **Борис Тенета** – поет, уродженець Одещини. Входив до літературної групи "Плуг". Його вірші були наповнені патріотизмом і вірою в силу українського слова. У 1930-х роках заарештований та розстріляний сталінським режимом. Реабілітований посмертно. *Додаток – фото 3*

➤ **Григорій Марцинюк (1900–1944)** організатор підпільного українського руху в Одесі під час нацистської окупації. Виступав проти як нацистського, так і сталінського режимів. Був страчений. Його діяльність довгий час замовчувалась.

➤ **Постать, яку замовчували: отаман Григор'єв**

Одним із прикладів вилученої постаті є отаман Никифор Григор'єв — його повстанські дії на півдні України, включаючи Одещину, стали виявом глибокого спротиву імперському гнобленню. Радянська влада оголосила його «бандитом»

і стерла з підручників. Але сьогодні його образ все частіше розглядають як символ боротьби за українське село, самоврядування та гідність. *Додаток – фото 4*

➤ **Іван та Юрій Липи**

Батько і син, діячі українського національного руху.

Іван Липа-видатний український громадський і політичний діяч, письменник, за фахом лікар присвятив своє життя боротьбі за незалежність України, розвиток культури та становлення національної ідентичності, один із засновників Братства Тарасівців. Перша лікарня, яку в 1898 році очолив Іван Липа, була розташована в селі Липецьке Подільського району Одеської області - тоді Гандрабурської волості Ананьївського повіту Херсонської губернії. *Додаток – фото 7*

Понад сто років ім'я Івана Липи залишалося замовчуваним радянською владою. Та сьогодні воно повертається в історію Липецького. У 2022 році одна з вулиць села була перейменована з Пушкіна на вулицю Івана Липи за ініціативи Подільського міського краєзнавчого музею.

21 вересня 2025 року, до дня села Липецьке, на фасаді будинку культури була відкрита меморіальна табличка на честь видатного Українця.

Додаток – фото 9

Юрій Липа — український громадський діяч, письменник, поет, публіцист, лікар, автор української геополітичної концепції. Один з ідеологів українського націоналізму. Вважається одним з провідних українських філософів першої половини ХХ століття. Загинув від рук радянських каральних органів у 1944 році.

Додаток – фото 8

Отже, повернення цих «викреслених» імен і подій має глибокий вплив на формування національної свідомості жителів Одещини. Вони починають ідентифікувати себе не лише як мешканців півдня, але як невід'ємну частину українського народу з героїчним минулим, болісними втратами і прагненням до свободи. Розуміння реальної історії регіону підсилює зв'язок із Україною,

знижує ефект російської пропаганди, яка традиційно подає південь як «природно російський». Боротьба за історичну правду — це також боротьба за майбутнє.

Таким чином, історія — це не лише хронологія подій, а жива тканина колективної пам'яті. Те, що було вилучено, не зникло — воно чекає на своє повернення. Відновлення забутих імен та подій на Одещині — це процес очищення, самопізнання та формування зрілої національної свідомості. І чим глибше ми знаємо свою справжню історію, тим міцнішою стає наша ідентичність.

III. Вони увійшли у безсмертя — мої односельці, які загинули, захищаючи незалежність України.

*«Слава Вам хоробрі,
Слава Вам безстрашні...
Вічну пам'ять Вам співають земляки...»
(авторській вірш)*

Кожне українське село, як і моє рідне Липецьке, має свою історію. У мирний час це історія про працю, родини, традиції. Але коли над Батьківщиною нависла загроза, з'являються нові сторінки — написані не чорнилом, а кров'ю. Сторінки героїзму, відваги та самопожертви. Саме такі сторінки пишуть у нашу історію і мої односельці, які і продовжують ту боротьбу незламних, про яких ми сьогодні згадували. І наші воїни - односельці віддають свої життя, боронячи незалежність України та її територіальну цілісність.

Їхні імена тепер звучать особливо. Їх вимовляють з болем і гордістю. Вони — не просто імена на пам'ятнику в центрі нашого села. Вони — у наших серцях, у пам'яті кожного, хто знав їх, хто молиться за них, хто продовжує жити завдяки їм.

Хлопці, які ще вчора працювали на полях, ходили вулицями села, допомагали сусідам, сьогодні стали янголами-охоронцями. Вони не просили про славу, не мріяли про війну. Але коли настав час, не сховалися. Взяли зброю і пішли захищати нас — своїх рідних, свої домівки, свою землю.

Їхній подвиг — це більше, ніж обов'язок. Це прояв найвищої любові до України. Вони не чекали, що їх називатимуть героями. Та саме такими вони й стали. Бо герої — це ті, хто віддає найдорожче заради інших.

Ось їх імена, моїх героїв односельців:

- Ісадченко Володимир
- Думбрава Андрій
- Косенков Сергій
- Кожокар Руслан
- Урсул Олександр
- Дядик Максим
- Стратулат Антон
- Діордиця Андрій
- Кашелев Андрій
- Сербул Володимир
- Кошелєв Юрій

Додаток – фото 11

***Спочиньте, Герої, у вічному спокою,
Ви серцем лягли під вітрами й дощем.
Ваш подвиг горить над святою землею –
Як полум'я віри, як вічний щем.***

Пам'ять про Вас — це не лише сльози. Це й наша відповідальність. Бути гідними їхньої жертви, берегти те, що вони захищали, виховувати дітей в любові до України, допомагати один одному, підтримувати армію, бути сильними, як були сильними вони.

Ви увійшли у безсмертя. Не тому, що загинули, а тому, що живите вічно у нашій пам'яті, у нашій вдячності, у нашій боротьбі за світле майбутнє. Вас не зламає забуття, бо серце народу — найдовговічніший пам'ятник.

(Додаток – фото 10)

Слава Героям! Світла пам'ять моїм односельцям. Ви — назавжди з нами.

*Схиляємось низько, мов колос до поля,
Тихо згадаєм полеглих синів.
Вічна Вам слава і вічна подяка –
За мир, за життя, за любов поколінь.*

СЛАВА УКРАЇНІ!

ГЕРОЯМ СЛАВА!

Висновок

Історія Одещини — це історія стійкості, сили духу та негасимого прагнення до свободи. У всі епохи наш край залишався частиною великої української боротьби за незалежність. І сьогодні ми, як ніколи, відчуваємо

відповідальність перед минулим і майбутнім — пам'ятати, берегти, розвивати те, за що боролися покоління.

Повернення імен героїв із забуття — це не просто шана минулому. Це акт справедливості, який формує нашу національну гідність. Одещина — це не лише море, степ і портове місто. Це також край, де жили й діяли великі українці, чий приклад заслуговує на вивчення і наслідування.

Дослідницька робота з напрямку «**З попелу забуття**» має потужне виховне значення: вона не лише відновлює історичну справедливість, а й формує нас бути свідомими, небайдужими громадянами, які здатні цінувати минуле і творити краще майбутнє. Дослідження формує зв'язок між поколіннями, зберігає пам'ять про предків, їхню боротьбу, трагедії й перемоги, викликає гордість за незламність духу народу та бажання берегти свободу й незалежність.

Моя дослідницька робота з напрямку «**З попелу забуття**» має величезне значення для нас, підростаючого покоління, оскільки вона спрямована на вивчення маловідомих, або замовчуваних сторінок історії України. В своїй роботі я частково відкрила правдиві сторінки історії пов'язані з історією Одещини та рідного села, що допомагає нам відчувати себе частиною великої історії та спадкоємцями традицій, сприяє усвідомленню цінності незалежності України, за яку боролись попередні покоління. Ця дослідницька робота забезпечує зв'язок поколінь і переконує нас, молодь, що «історична пам'ять та національна свідомість є чистим джерелом духовності і культури народу»... І слід всім нам пам'ятати, що народ, який забуває свою історію, втрачає свою ідентичність. Минуле - це основа, на якій будується сучасність і майбутнє.

Додаток

Фото 1. Сергій Шелухін (1864–1939)

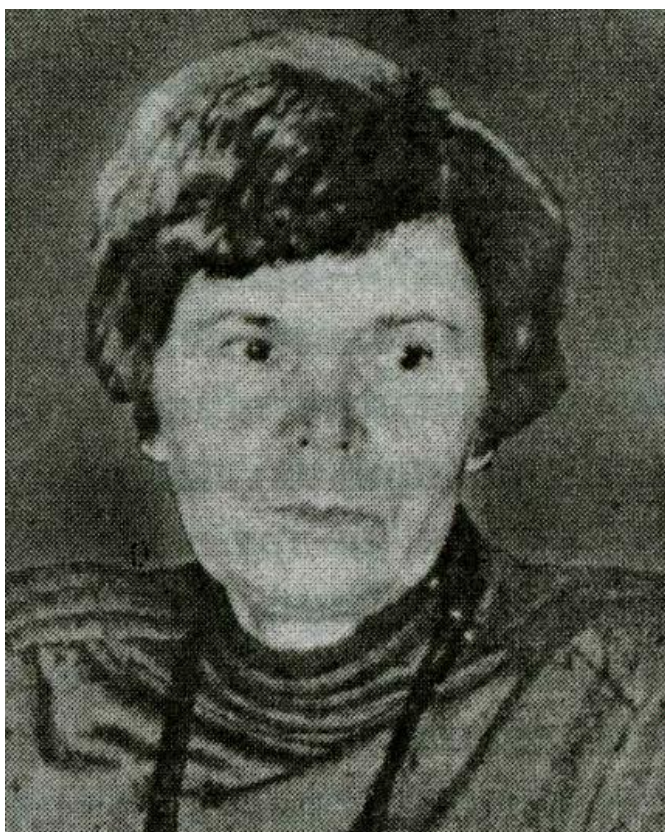

Фото 2. Ніна Строката-Караванська (31 січня 1926 — 2 серпня 1998)

Фото 3. Борис Тенета (1903–1939)

*Фото 4. Никифор Александрович Григор'єв, більш відомий як отаман Григор'єв
(09 лютого 1884 — 27 липня 1919).*

*Фото 5. Церква Архистратиґа Михайла у с. Липецькому, свідок початку
лікарської кар'єри І. Л. Липи*

Фото 6. Сучасне фото Церкви Архистратиґа Михайла у с. Липецькому

Фото 7. Іван Львович Липа (1865 – 1923)

Фото 8. Юрій Липа 5 травня 1900 — 20 серпня 1944

Фото 9. Меморіальна табличка на честь видатного Українця в с. Липецьке

Фото 10. Пам'ятник загиблим воїнам в селі Липецькому

Фото 11. Герої – односельці

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Грушевський М. Суспільно-політичні твори. Том 4. Львів. «Світ 2013».
2. Субтельний О. Україна: Історія. – Київ: Либідь, 1991р.
3. Дорошенко Д. Нарис історії України. – Київ: «Глобус».
4. Сергійчук В. Національно-визвольна боротьба українського народу ХХ ст.
5. – Київ: Україна, 1998р.
6. Марочко В. Голодомор 1933 – 1933рр. – Київ, 2007р.
7. Національна книга пам'яті жертв голодомору 1933-1933 в Україні.
8. Пореформлена Одещина та Одеса на сторінках навчального посібника (2
пол. 19ст. – 1917р). Самойлов Ф. – Одеса: Астропринт, 2006р.
9. Кава з присмаком попелу (автор Олексій Петров) – сучасна книжка, яка в
контексті минулої, трагічної історії. ([Книжковий інтернет-магазин Наш
Формат]).
10. Теліга О., Маланюк Е., Ольжич О. – поезія українських політичних діячів,
які віддали життя за Україну.
11. Використання архівних матеріалів у сільській та міській бібліотеках.
12. Документи, фото із краєзнавчого музею Липецького Ліцею Подільської
міської ради.